

ДО 150-РІЧЧЯ ПРОФЕСОРА ГІММЕЛЯ ІВАНА МИХАЙЛОВИЧА

Капустник В.А., Дашук А.М.

Харківський національний медичний університет

Ключові слова: кафедра дерматології, венерології та СНІДу, завідувач кафедри, професор Гіммель І.М.

У квітні 1883 р. ректору Харківського університету було надано рішення Ради медичного факультету щодо створення кафедри шкірних та венеричних хвороб. Обов'язковою умовою при цьому висувалося і відкриття відповідної клініки. Кафедра дерматології та венерології була заснована. Одночасно було розроблено та передано на розгляд командувача Харківського військового округу проект положення про клінічні відділення при Харківському військовому госпіталі. Але лише в листопаді 1885 р. командувач військ дозволив професорам медичного факультету займатися у військовому госпіталі зі студентами. Нарешті кафедра шкірних та венеричних хвороб отримала самостійну клінічну базу [1,2].

У циркулярній пропозиції від 21 липня 1899 р. Міністерство народної освіти виклало керівні вказівки щодо встановлення бажаного спілкування між студентами, професорами та навчальним начальством, рекомендуючи при цьому наступні три заходи: посилення контактів між студентами та професорами «на ґрунті навчальних потреб» (зокрема, було рекомендовано ширше застосовувати практичні заняття); установа, «під безпосереднім керівництвом професорів», наукових та літературних студентських гуртків, студентських хорів та оркестрів; правильний устрій студентських гуртожитків, які «позбавляють молодих людей [...] турбот про квартиру та стіл та захищають їх від шкідливих зовнішніх впливів і спокус чужого міста [...]», дають широкий простір для взаємного зближення навчального начальства, викладачів та учнів. Що ж до курсових чи інших студентських організацій, з виборними представниками, депутатами чи старостами, то міністерство визнавало їх «не тільки як зайвими, а й шкідливими для спокійного перебігу академічного життя» [3].

Безумовно, зближенню викладачів та учнів сприяла благодійна діяльність професури. Професори та викладачі часом жертвували кошти на організацію студентських стипендій. Пожертви були особистими (приватними) та колективними. До останніх ми відносимо насамперед пожертвувані суми, зібрані професорською колегією за підпискою. Що стосується першого типу, тобто індивідуальних пожертв, то їх, на наш погляд, можна, у свою чергу, розділити на три категорії: 1) капітали, пожертвувані за життя, 2) передані за духовним заповітом, 3) передані родичами покійного професора в пам'ять про нього [3].

За час із 1885 по 1916 роки. кафедрою керували приват-доцент В.І. Порай-Кошиць, проф. А.Н.Бруєв, проф. І.Ф.Зеленев.

У зв'язку з обранням 1911 р. І.Ф. Зеленьова завідувачем кафедри дерматології та венерології Московського університету з 1912 р. по 1916 р. кафедрою дерматовенерології Харківського університету почав керувати професор І.М. Гіммель. У цей час відбувся розкол Харківського товариства дерматовенерологів та утворилася венерологічна секція, засідання якої до 1914 р. проходили окремо від засідань товариства дерматовенерологів.

Іван Михайлович Гіммель народився 1871 р. у Самарі у дворянській родині. І.М.Гіммель є вихованцем казанської дерматологічної школи. Її очолював широко відомий і один із найвизначніших дерматовенерологів А.Г.Ге.

На початку ХХ ст. І.М.Гіммель працював у Пастерівському інституті, де разом з іншими молодими лікарями В.В.Володимировим, А.Д.Нікольським, А.В.Вишневським провели оригінальні дослідження під керівництвом І.І.Мечникова.

У 1900 р. були видані експериментальні дослідження Гіммеля І.М. «До питання про ставлення вовчаку до туберкульозу»

І.М.Гіммель займався питаннями псоріазу. Незабаром після повідомлення Brocq L., який етіологію та патогенез парасоріазів наближав до етіології та патогенезу псоріазу, а

сутність їх розглядав як «просту індивідуальну реакцію шкіри на різноманітні випадкові причини» І.М.Гіммель (1902) на підставі власних спостережень та описів, що були на той час *Dermatitis psoriasisiformis nobularis Jadassohn* стверджував про його самостійність і заперечував проти його включення до групи парасоріазів. Він цілком справедливо звертав увагу, що Brocq L, описуючи цей дерматоз як «*psoriasis en gouttes*» не наводить деяких суттєвих деталей його клінічної картини, зокрема вузликового характеру первинного елемента висипу, дуже характерного лущення його у формі «облатки». І.М.Гіммель вважає неправомірним прагненням Fox T. і Mcleod, Tokok L. і Brocq об'єднати P.V., D.p.n., і E.p.e.p.d., оскільки вони різні за клінічними та гістологічними змінами, перебігом і відношенням до терапії. У 1903 році Jadassohn J. повністю поділяючи всі положення І.М.Гіммеля, висловив ряд критичних зауважень, що стосуються самої ідеї Brocq L про формування групи парасоріазів і підстав на яких вона була сформована.

На рубежі XIX-XX ст. було зафіксовано численні студентські виступи у вищій школі. Це ж було і після революції 1905 року. Саме тоді І.М. Гіммель очолює кафедру дерматовенерології Харківського університету. І в 1912 року студенти бойкотували лекції професора І.М. Гіммеля. Втім, студентські виступи були спрямовані не проти безпосередньо професора Гіммеля І.М. Як йдеться у донесенні піклувальника Харківського навчального округу міністру народної освіти І.Д. Деянову: «...на лекції студентів з'явилося дуже мало: так до професора Володимирова з'явилося 4 студенти, до професора Грубі – 5 слухачів, але коли професор заявив, що для такої кількості слухачів він операції робити не буде, то аудиторія клініки незабаром наповнилася студентами». Більше того, документи вказують на співчуття ряду професорів до студентського руху. Наприклад, у секретній записці «Про сучасне становище вищих навчальних закладів», складеної для Міністерства народної освіти імовірно наприкінці 1906 р. пишеться: «а рідкісні, поодинокі винятки... ставлення [професури до студентського руху] характеризується якоюсь незрозумілою поступливістю, прагненням до компромісів і якимось боязким протестом, які нагадують, швидше, вимушені вибачення перед натиском студентських вимог готового поступитися ним професорського персоналу, ніж гучний протест поважних себе наставників перед настирливими домаганнями молоді, що зарвалася»

Є листування Міністерства народної освіти з піклувальника навчальних округів, за яким можна судити про механізми управління вищою школою, реакцію з місць на ті чи інші міністерські рішення. Зберігся великий архів Департаменту поліції Міністерства внутрішніх справ, де зосереджені відомості про політичну орієнтацію професорів та викладачів, матеріали агентурного характеру тощо [3].

1916 року, перед путчем 1917 року, професор І.М.Гіммель залишив завідування кафедрою дерматовенерології Харківського університету. Про подальшу його долю та дату смерті нічого невідомо.

Список літератури:

1. До 100-річчя кафедри шкірних та венеричних хвороб Харківського медичного інституту // Патогенез, лікування та профілактика найважливіших дерматозів та венеричних хвороб. Зб. наукових праць.-Харків.-1983.-С. 3-7.
2. Кафедра шкірних та венеричних хвороб // Медичний факультет Харківського університету за перші сто років його існування (1805–1905). Ч.1.-Харків.-1906.-С. 390-402.
3. Грибовський М.В. Професура і студентство у передреволюційному Російському університеті: межі взаємовідносин.// Вісник Томського державного університету. №4 (12).- 2010.- С.158-169.

ДО 150-РІЧЧЯ ПРОФЕСОРА ГІММЕЛЯ ІВАНА МИХАЙЛОВИЧА

В.А.Капустник, А.М.Дашук,

У статті описано життєвий і трудовий шлях професора Гіммеля Івана Михайловича.

ON THE 150th ANNIVERSARY OF PROFESSOR GIMMEL IVAN MIKHAILOVICH

V.A. Kapustnik, A.M. Dashchuk

The article describes the life and work path of Professor Gimmel Ivan Mikhailovich